

CZU 341.231.14:004.056.5

DOI 10.5281/zenodo.6466816

STANDARDE CU PRIVIRE LA PROTECȚIA DATELOR CU CARACTER PERSONAL STABILITE DE UNIUNEA EUROPEANĂ

Ruslan IANCIU,
Andrei LUNGU,
doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Articolul prezintă standardele juridice aplicabile în domeniul protecției datelor, stabilite de Uniunea Europeană și de Consiliul Europei. Este conceput astfel încât să ajute practicienii în domeniul dreptului care nu sunt specializați în domeniul protecției datelor, inclusiv avocați, judecători etc., precum și persoanele care lucrează pentru alte organisme, care se pot confrunta cu chestiuni juridice legate de protecția datelor.

Cuvinte-cheie: protecția datelor, date cu caracter personal, nivel de protecție, politica de securitate a datelor cu caracter personal, purtător de date cu caracter personal, sistem de evidență a datelor cu caracter personal, consimțământul subiectului de date cu caracter personal.

STANDARDS ON THE PROTECTION OF PERSONAL DATA SET BY THE EUROPEAN UNION

Ruslan IANCIU,
Andrei LUNGU,
PhD student, Academy „Ștefan cel Mare” of MIA

The article sets out the applicable legal standards in the field of data protection, established by the European Union and the Council of Europe. It is designed to help non-data practitioners, including lawyers, judges, etc., as well as those working for other bodies who may face legal issues related to data protection.

Keywords: data protection, personal data, level of protection, personal data security policy, personal data carrier, personal data record system, consent of the subject of personal data.

Introducere. Societatea noastră devine din ce în ce mai digitalizată. Fiecare dintre noi este afectat zilnic de aceste transformări, inclusiv și sub aspectul evoluției a modului în care sunt prelucrate datele cu caracter personal. Recent a fost revizuit cadrul juridic al Uniunii Europene și al Consiliului Europei

care asigură protecția vieții private și a datelor cu caracter personal.

Europa se află în avangarda protecției datelor la nivel mondial. Standardele UE în materie de protecție a datelor se bazează pe Convenția 108 a Consiliului Europei, pe instrumentele UE – inclusiv Regulamentul

general privind protecția datelor și Directiva privind protecția datelor pentru autoritățile polițienești și judiciare din sectorul penal – și pe jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Uniunii Europene.

Scopul studiului. Autorii își propun să facă o analiză a reformelor în domeniul protecției datelor realizate de UE și de Consiliul European, care sunt ample și uneori complexe, cu nenumărate beneficii și impact semnificativ asupra persoanelor și întreprinderilor. Prezentul articol urmărește creșterea gradului de conștientizare și îmbunătățirea cunoștințelor privind normele de protecție a datelor, în special în rândul practicienilor nespecializați din domeniul juridic care se confruntă în activitatea lor cu aspecte legate de protecția datelor.

Metode și materiale aplicate. În procesul studiului au fost aplicate metodele: analiza, sinteza, comparația și conștientizarea logică. Materialele utilizate le constituie publicațiile savanților din domeniu, precum și legislația corespunzătoare.

Rezultate obținute și discuții.

Elementele ce stau la baza dreptului la protecția datelor cu caracter personal:

În conformitate cu articolul 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, dreptul unei persoane la protecție în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal face parte din dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a corespondenței [1].

Convenția 108 a Consiliului European este primul și deocamdată singurul instrument internațional obligatoriu din punct de vedere juridic care tratează protecția datelor. Convenția a trecut printrun proces de modernizare, finalizat prin adoptarea Protocolului de modificare CETS nr. 223 [2].

În dreptul Uniunii Europene, protecția datelor a fost recunoscută ca drept fundamental distinct. Acesta este consacrat la articolul 16 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, precum și la articolul 8

din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

În dreptul Uniunii Europene, protecția datelor a fost reglementată pentru prima dată în 1995, prin Directiva privind protecția datelor.

Având în vedere progresele tehnologice rapide, Uniunea Europeană a adoptat o nouă legislație în 2016 pentru a adapta normele de protecție a datelor la epoca digitală. Regulamentul general privind protecția datelor a devenit aplicabil în mai 2018, abrogând Directiva privind protecția datelor [3].

Pe lângă Regulamentul general privind protecția datelor, Uniunea Europeană a adoptat acte legislative privind prelucrarea datelor cu caracter personal de către autoritățile de stat în scopul aplicării legii. Directiva 2016/680 stabilește normele și principiile de protecție a datelor care reglementează prelucrarea datelor cu caracter personal în scopul prevenirii, investigării, depistării și urmăririi penale a infracțiunilor sau în scopul executării sancțiunilor penale.

Protecția datelor în Europa a început în anii 1970, odată cu adoptarea de către unele state a unor acte legislative care vizau gestionarea prelucrării informațiilor cu caracter personal de către autoritățile publice și întreprinderile mari.

Ulterior, sau instituit instrumente de protecție a datelor la nivel european și, de-a lungul anilor, protecția datelor a devenit o valoare distinctă, care nu este subsumată dreptului la respectarea vieții private.

În ordinea juridică a Uniunii, protecția datelor este recunoscută ca drept fundamental, separat de dreptul fundamental la respectarea vieții private.

Considerăm că, deși sunt strâns legate, dreptul la respectarea vieții private și dreptul la protecția datelor cu caracter personal sunt drepturi distincte.

Dreptul la viață privată – menționat în legislația europeană ca drept la respectarea vieții private a fost consacrat în dreptul internațional al drepturilor omului prin Declarația Universală a Drepturilor Omului

adoptată în 1948, ca unul dintre drepturile fundamentale protejate ale omului. La scurt timp după adoptarea Declarației Universale a Drepturilor Omului, Europa a consacrat la rândul său acest drept în Convenția Europeană a Drepturilor Omului – un tratat obligatoriu din punct de vedere juridic pentru părțile contractante, care a fost elaborat în 1950.

Convenția Europeană a Drepturilor Omului prevede că orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului și a corespondenței. Atingerea adusă acestui drept de o autoritate publică este interzisă, cu excepția cazurilor în care intervenția este în conformitate cu legea, urmărește interese publice importante și legitime și este necesară într-o societate democratică.

Declarația Universală a Drepturilor Omului și Convenția Europeană a Drepturilor Omului au fost adoptate cu mult înainte de apariția computerelor și a internetului și de ascensiunea societății informaționale. Aceste evoluții au oferit beneficii considerabile persoanelor și societății, îmbunătățind calitatea vieții, eficiența și productivitatea. În același timp, totuși, au creat noi riscuri în ceea ce privește dreptul la respectarea vieții private. Ca răspuns la necesitatea unor norme specifice care să reglementeze colectarea și utilizarea de informații cu caracter personal, a apărut un nou concept al vieții private, cunoscut în unele jurisdicții drept „*confidențialitatea informațiilor*”, iar în altele ca „*dreptul la autodeterminare informațională*” [4]. Acest concept a dus la elaborarea de reglementări juridice speciale care să asigure protecția datelor cu caracter personal.

Considerăm că cele două drepturi diferă și în ceea ce privește formularea și domeniul de aplicare. Dreptul la respectarea vieții private constă în interzicerea generală a ingerințelor, sub rezerva anumitor criterii de interes public care pot justifica intervenția în anumite cazuri. Protecția datelor cu caracter personal este privită ca fiind un drept modern, care instituie un sistem de ponderi și contraponderi pentru a proteja indivizii în

orice situație în care le sunt prelucrate datele cu caracter personal. Prelucrarea acestor date trebuie să respecte elementele esențiale ale protecției datelor cu caracter personal.

Articolul 8 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene consacră nu doar dreptul la protecția datelor cu caracter personal, ci și valorile fundamentale asociate acestui drept. Acesta prevede că asemenea date trebuie tratate în mod corect, în scopurile precizate și pe baza consimțământului persoanei interesate sau în temeiul unui alt motiv legitim prevăzut de lege. Persoanele fizice trebuie să aibă dreptul de acces la datele lor cu caracter personal și dreptul de a obține rectificarea acestora, iar respectarea acestui drept trebuie să facă obiectul controlului exercitat de o autoritate independentă.

Dreptul la protecția datelor cu caracter personal se aplică ori de câte ori sunt prelucrate date cu caracter personal, astfel, are un domeniu de aplicare mai larg decât dreptul la respectarea vieții private. Orice operațiune de prelucrare a datelor cu caracter personal intră sub incidența protecției adecvate. Protecția datelor se referă la toate tipurile de date cu caracter personal și de prelucrări de date cu caracter personal, indiferent de legătura acestora cu viața privată și de impactul asupra acesteia.

Considerăm că nu este necesar să se demonstreze o încălcare a dreptului la respectarea vieții private pentru ca normele de protecție a datelor să fie aplicate.

Limitări ale dreptului la protecția datelor cu caracter personal:

Dreptul la protecția datelor cu caracter personal nu este un drept absolut, dacă este necesar, acesta poate fi restrâns în favoarea unui obiectiv de interes general sau pentru a proteja drepturile și libertățile celorlalți.

Condițiile care pot limita dreptul la respectarea vieții private și dreptul la protecția datelor cu caracter personal sunt enumerate la articolul 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și la articolul 52 alineatul (1) din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene. Acestea au fost dezvoltate

tate și interpretate prin jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Uniunii Europene.

În conformitate cu legislația Consiliului Europei privind protecția datelor, prelucrarea datelor cu caracter personal constituie o intervenție legală în dreptul la respectarea vieții private și nu poate fi efectuată decât dacă:

este în conformitate cu legea;

– urmărește un scop legitim;

– respectă substanța drepturilor și libertăților fundamentale;

– este necesară și proporțională într-o societate democratică pentru atingerea unui scop legitim.

Ordinea juridică a Uniunii Europene stabilește condiții similare pentru limitarea exercițiului drepturilor fundamentale protejate prin Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. Orice limitare a oricărui drept fundamental, inclusiv a dreptului la protecția datelor cu caracter personal, poate fi legală doar dacă:

– este în conformitate cu legea;

– respectă substanța dreptului în cauză;
– urmărește un obiectiv de interes general recunoscut de Uniunea Europeană sau necesitatea protejării drepturilor celorlalți.

Rezumând cele expuse mai sus, considerăm necesar să menționăm că practicienii din Republica Moldova pot accesa informațiile relevante prin consultarea directă a secțiunilor privind Consiliul Europei, Convenției Europene a Drepturilor Omului și a Convenției pentru protejarea persoanelor față de prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal (Convenția 108).

Trebuie de ținut cont și de faptul că, de la adoptarea Regulamentului general privind protecția datelor al Uniunii Europene, normele în materie de protecție a datelor se aplică organizațiilor și altor entități care nu sunt stabilite în Uniunea Europeană dacă prelucrează date cu caracter personal și furnizează produse și servicii persoanelor vizate din Uniunea Europeană sau monitorizează comportamentul acestor persoane vizate.

Referințe bibliografice:

1. Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale, Roma, 4.XI.1950, amendat în conformitate cu dispozițiile Protocolului nr. 15 (STE nr. 213) începând cu intrarea acestuia în vigoare la data de 1 august 2021 și a Protocolului nr. 14 (STE nr. 194) începând cu intrarea acestuia în vigoare la data de 1 iunie 2010.
2. Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data (ETS No. 108), 28/01/1981.
3. Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE.
4. Hotărârea CEDO [MC] din 27 iunie 2017 în cauza Satakunnan Markkinapörssi Oy și Satamedia Oy/ Finlanda, nr. 931/13, punctul 137.

DESPRE AUTORI

Ruslan IANCIU,
*șef al Serviciului probleme
speciale al MAI*
e-mail: ruslan.ianciu@mai.gov.md

Andrei LUNGU,
*șef al Serviciului protecția datelor cu
caracter personal a Academiei „Ștefan cel
Mare” al MAI*
e-mail: andrei.lungu@mai.gov.md